2 وقت جي پابندي

پرنسيپال لعلسنگھ هزاريسنگھ اَجواڻي جو جنم (1899-1976) سنڌ جي خئرپور ميرث شهر ۾ اجواڻي مُحلي ۾ ٿيو. هي شروع کان ئي هوشيار وديارٿي ٿي رهيو. هن ممبئي يونيورسٽيءَ مان ايم.اي انگريزيءَ ۾ پاس ڪئي. هي پهريون سنڌي هو جنهنکي بي.اي ۾ انگريزي وشيه ۾ ممبئي يونيورسٽيءَ ۾ پهريون نمبر اچڻ ڪري يونيورسٽي پاران ايلس اسڪالرشپ عطا ٿي. هي صاحب نيشنل ڪاليج ممبئي جو پرنسيپال ۽ ساهتيه اڪادميءَ جو ڪيترا سال ڪنوينر ٿي رهيو. هي انگريزيءَ ۽ سنڌيءَ جو عالم هو. سندس انگريزي ڪتاب **آمارتل انديا** پنڊت جواهرلعل نهرو ڏاڍي چاهه سان پڙهندو هو.

هن سبق ۾ ليکڪ وقت جي اهميت ٻڌائيندي چيو آهي تہ اسان کي وقت جو پورو پورو قدر ڪرڻ گهرجي.

ٻُڌو، پڙهو، سمجهو ۽ عمل ۾ آڻيو.

پشچم جي ديسن کان اَسين گهڻو ڪجهہ سکيا آهيون. اُتي جي ماڻهن کي ڏسي، اَسان پنهنجي کاڌي پيتي، چال چلت، گهر جي سنجت ۽ روزمرهہ جي وهنوار ۾ ڪافي ڦير گهير آندي آهي. مثال طور نيرڻ وقت اَسان کي بہ اخبار پڙهڻ جي عادت پئجي ويئي آهي. ٻي ڳالهہ جا اَسان پشچم وارن کي جهٽي آهي، سا آهي ڊائري رکڻ جي رسم. نئون سال شروع ٿيندو تہ نئين ڊائري هٿ ڪرڻ جي اُڪٽڻ ٿيندي. ڊائري رکڻ جو مطلب آهي مقرر ڪيل وقت تي ضروري هنڌ پهچڻ، ماڻهن سان گڏجڻ ۽ ڪم ڪار ڪرڻ - سڀڪا ڳالهہ پوري وقت تي ڪرڻ هڪ سنو گُڻ آهي، جو هر ڪنهن کي هئڻ جڳائي.

پر اِنهيءَ ڳُڻ جي اَسان مان گهڻا ٿا پرواهہ ڪن؟ ڪنهن ميڙ جو مقرر وقت هوندو ڇهہ بجا، تہ اَسين اُتي پهچنداسين پيا ساڍي ڇهين بجي. اِهو ويچار ڪين ڪنداسون تہ اَسان جي دير سان وڃڻ ڪري ميڙ ڪوٺائيندڙن کي ضرور تڪليف ٿيندي يا اَسان کان اڳہ ۾ آيلن کي اَهنج ٿيندو. اِنهيءَ غفلت جي اَثر کي روڪڻ لاءِ شادين، محفلن ۽ ٻين شغلن جي نيند-پترن ۾ ڇاپيو ويندو آهي تہ هن وقت کان هن وقت تائين اَچي سگهو ٿا. اهڙيءَ حالت ۾ ڇاپايل وقتن مان ڪنهن بہ هڪ جي پابندي ڪرڻي پوي ٿي.

ڪن ماڻهن کي وقت جي پابندي ضرور ڪرڻي پوي ٿي. ائين نہ ڪرڻ سان نہ رڳو ڏنو وائنو ٽوٽو پوندو، پر عزت ۾ خلل پوڻ جو اِمڪان آهي. ڪن مشغولين ۾ وقت جي پابندي رکڻ بلڪل ئي ضروري آهي، نہ تہ ڇيهو هڪ طرف رسندو ۽ ڪلڻ هاب ٻئي پاسي ٿيو. ريل گاڏي يا هوائي جهاز ۾ مسافريءَ لاءِ جيڪڏهن وقت سر نہ پهچبو تہ ڇا گاڏي بيهاري ڇڏيندا، يا هوائي جهاز اُڏامڻ کان روڪيو ويندو؟ جڏهن پليٽفارم تي پهچڻ سان گاڏيءَ کي ويندو ڏسبو آهي تہ ڪيئن نہ منهن جو رنگ بدلجڻ لڳندو آهي. وڏن دڪانن ۽ ڪارخانن وارا انهيءَ ڪري مقرر جاءِ تي مقرر وقت کان بہ منٽ سويل ئي پهچندا آهن ۽ دير سان اصل نہ. وقت جي پابندي فقط اُهي ئي ڪين ٿا ڪن، جن جي مٿي تي ڪا جوابداري ڪانهي يا پنهنجي جوابداري سمجهڻ کان عار ٿا ڪن.

سچ پچ تہ ڪنهن بہ ماڻهوءَ کي جي پنهنجي مانَ جي پرواهہ آهي تہ هن کي ٻئي جي شان جو پڻ اوترو ئي اونو هئڻ کپي. جنهن ڪري ڪيس ٻاڻ ۾ وقت جي پابنديءَ جي هيرَ وجهڻ گهرجي. اَهڙي هير وچڙندڙ آهي. وڏن کي ڏسي، ننڍا پڻ وقت جي پابندي جهٽ جهٽيندا، جا سندن لاءِ وڏي هوندي خوب ڪارگر ثابت ٿيندي.

ڪڏهن ڪڏهن ائين پڻ ٿيندو آهي تہ بيماريءَ سبب يا ٻئي ڪنهن اوچتي ڪارڻ ڪري وقت جي پابندي رکڻ مشڪل ٿي پوندي آهي. اَهڙيءَ حالت ۾ ڇا ڪرڻ گهرجي؟ اَهڙي وقت ٽيليفون رستي يا خاص قاصد هٿ اڳلي کي بروقت چتاءُ ڏيڻ گهرجي. اَهڙيءَ اِطلاح ڏيڻ ڪري ٻئي جي عزت رهجي ايندي، انهيءَ ڪارڻ اَوهانجو هن وٽ مان مٿي ٿيندو.

وقت جي پابندي اِنسان جي فضيلت جي اَهم نشاني آهي ۽ فضيلت ئي منش کي شرف عطا ڪرائي ٿي.

نوان لفظ

سنجت = سجاوت، ناهہ نوهہ
هير وجهڻ = عادت وجهڻ.
غفلت = بيپرواهي.
چتاءُ ڏيڻ = خبردار ڪرڻ.
ٽوٽو پوڻ = نقصان پوڻ.
ڇيهو رسڻ = نقصان پهچڻ.

عار ڪرڻ = انڪار ڪرڻ، پاسو ڪرڻ.
اهنج = تڪليف.
قاصد = نياپو پهچائيندڙ.
پابندي = ضابطو، روڪ.
شرف عطا ڪرڻ = عزت ڏيڻ.

اُڻتڻ = بي چئني، چنتا.
ڪارگر ثابت ٿيڻ = ڪمائتو ٿيڻ.
شغل = جلسو، اُتسو.
اَهم = مکيہ.
عزت ۾ خللُ پوڻ = بدنامي ٿيڻ

اَڀياس

سوال.١. هيٺين سوالن جا جواب لکو.

١) ڊائري ڇو رکڻ گهرجي؟
٢) پوري وقت تي نہ پهچڻ ڪري ڇا ٿو ٿئي؟
٣) وقت سر نہ پهچي سگهجي تہ ڇا ڪجي؟

سوال.٢. هيٺين سوالن جا جواب ٿوري ۾ لکو.

١) پوري وقت تي پهچڻ ۽ ڪم ڪرڻ جي هير مان ڪهڙا فائدا آهن؟
٢) اسڪول ۾ دير سان اَچڻ ڪري ڪهڙا نقصان ٿي سگهن ٿا؟

سوال.٣. (الف) هيٺين جا خال ڀريو.

١) سيڪا ٻالهہ پوري وقت تي ڪرڻ هڪ سٺو .... آهي.
٢) ڪن ماڻهن کي وقت جي .... ضرور ڪرڻي پوي ٿي.
٣) .... جي ڏيسن کان اَسين گهڻو ڪجهہ سکيا آهيون.
٤) وقت جي پابندي انسان جي .... جي اَهم نشاني آهي.

(ب) ساڳي معنيٰ وارن لفظن جا جوڙا ملايو.

(1)	اَهنج	(i)	مکيہ
(2)	پابندي	(ii)	تڪليف
(3)	غفلت	(iii)	ضابطو
(4)	اهم	(iv)	بيپرواهي

(ٿ) هيٺين لفظن جا ضد لکو.

شروع، دير، چاڙهو، عزت، ڪلڻ

(د) هيٺين لفظن جون صفتون ٺاهيو.

وقت، مشڪلات، جوابداري، هوا، بيماري

(س) وياڪرڻ موجب ٻالهائڻ جا لفظ سڃاڻو.

اَسين، جيڪو، لاءِ، سٺو، يا، ماڻهوُ

(د) هيٺين اِصطلاحن جي معنيٰ لکي جُملي ۾ ڪم آڻيو.

(i) ڇيهو رسڻ (ii) ڇتاءُ ڏيڻ (iii) هير وجهڻ (iv) آرُ ڪرڻ

پورڪ اَڀياس

(١) ٽڪر تي عملي ڪاريہ

سچ پچ تہ ڪنهن بہ ماڻهو .... منش کي شرف عطا ڪرائي ٿي.

(الف) صحيح يا غلط لکو.

١) فضيلت ئي منش کي اوچ تي رسائي ٿي. (   )
٢) وقت جي پابنديءَ سان نقصان ٿيندو آهي. (   )

(ب) تڪر مان هيٺين لفظن سان لاڳاپو رکندڙ لفظ ڳولهي لکو.

١) عادت

٢) مکيہ

٣) ڏکيائي

۴) نياپو پهچائيندڙ

(ب) وقت جي پابندي اِنسان جي فضيلت جي اَهم نشاني آهي ۽ فضيلت ئي منش کي شرف عطا ڪرائي ٿي.

مٿين سٽن تي آڌار رکندڙ سوالن جا جواب لکو.

١) ڪهڙو لفظ ٻہ دفعا ڪم آندل آهي؟

٢) ساڳي معنيٰ وارن لفظن جو هڪ جوڙو لکو.

٣) ٻہ اِسم چونڊيو.

۴) حرف جملو ڳولهيو.

(٢) توهين ٻڌل يا آزمودو ڪيل اَهڙو ڪو واقعو يا گهٽنا بيان ڪريو جڏهن ڪٿي وقت تي نہ پهچي سگهيا تہ ....

(٣) ماستر شاگردن کي وقت جي پابنديءَ بابت گفتگو ڪرائي، وقت جي پابنديءَ جي اَهميت ٻڌائڻ لاءِ چوندو.

(۴) جيڪڏهن سڄ نہ اُڀري تہ .... اِن وشيہ تي پنهنجا ويچار لکي اچڻ لاءِ چوندو.

پاڻ ڪريان - پاڻ سکان

ڪ	اَلف	ر	ڇ	ڏ	م	ٿ
ڻ	ن	ھ		آ	گھ	ت
ي	ڃ			ٺ	س	ڊ
ل	ب	ٻ	ي	و	وُ	ڄ

وچون اکر 'ھ' ڪم آڻي ٻين اَکرن جي مدد سان لفظ تيار ڪريو.

١) هڪ جانور : ____

٢) شاباسي لاءِ لفظ : ____

٣) زمين کيڙڻ جو ساڌن : ____

۴) جهنگل ۾ اوچتو پاڻ مرادو ____ لڳندي آهي.

۵) [ ] ڪرڻ سان سڀ ڪم سوَلا ٿين ٿا.

٦) [ ] جي مند ۾ ڪوئل مِنا گيت ڳائي ٿي.

٧) مونکي پوساول کان پُٺي پهچڻ لاءِ [ ] ڪلاڪ لڳندا آهن.

٨) وقت جي [ ] سمجهڻ گهرجي.

٩) [ ] پل قيمتي آهي.

١٠) ميناڪشيءَ جو [ ] ڪيس ڏيءَ سمان سمجهندو آهي.

پرائي پچر

ماٺ ۾ پڙهو ۽ سمجهو.

پرائي پچار ماڻهن ۾ ڏاڍي عام آهي. اَڳلي ۾ ڪي لڪل عيب ۽ سُقم هوندا، تہ ماڻهن کي هرويرو بہ اِنهن کي کولڻ ۾ ڏاڍي خوشي ۽ مزو ايندو آهي. اوڏي مهل جي ڳالهہ ياد ڪن تہ جيئن پائنئين تہ بيا مون سان هلن، تيئن تون پڻ اِنهن سان هل، تہ هوند زبان کي قاعدي ۾ رکن، ۽ ٻئي جي لاهڻيءَ لاهڻ ۽ لوڪن اَڳيان کيس ڏٺي ڪرڻ کان باز اَچن، ڪير عيبن کان آجو آهي؟ پلا اِهو ڪار چو ڪنهن مهل رڳو پنهنجي دل تي هٿ رکي ڏسي، تہ ساڳيءَ ريت ڪو منهنجا عيب ٻين اَڳيان پڌرا ڪري تہ ڪيتري نہ چڙ اَچيم، تڏهن خود کيس ڪهڙو حق آهي جو ٻين جا پَٽ ويچاري؟ ياد رکڻ کپي تہ جي ٻين جي عيبجوئي ڪبي، تہ ڪو اَهڙو وقت ايندو جو اَسان جا سمورا عيب کُلي ظاهر ٿيندا، ۽ جيڪا عقوبت اَسان سان ٿيندي، سا ڏٺي شل نہ ڪنهن کي ڏئي نہ ڏيکاري. چوندا آهن تہ جيڪڏهن ڪير ڪنهن لاءِ هڪ آڱر ڪڍي ٿو تہ سندس ٽي آڱريون اُن ڏانهن اِشارو ڪن ٿيون. اِنڪري اَسانکي سوچي سمجهي ڳالهائڻ گهرجي. جيڪڏهن ڳالهائڻ جائز ۽ ضروري هجي تہ اَهڙيون ڳالهيون ڪجن، جن مان ٻين کي فائدو رسي. جيڪڏهن ڪو ڪنهن جي گلا ڪري رهيو آهي، تہ تون ڪو بهانو ڪري اُتان اُٿي وڃ يا اُتي ڳالهہ ڦيرائي، ڪجهہ سٺو ڳالهائي. اُتي اِها ڳالهہ ياد ڏيار، تہ جيڪڏهن اَسان کان ڪا خطا نہ ٿي آهي تہ اَسان جي خوش نصيبي فقط اُپائڻهار جي ٻلائيءَ ڪري ئي ٿي آهي، ۽ ساڳئي وقت گلاخور کي نرمائيءَ سان سمجهاءِ جيئن اَڳتي زبان تي اَهڙو گفتو نہ آڻي، ۽ گلا ٽيل جو ڪو چڱو گڻ توکي سُجهندو هجي تہ اِهو ورنن ڪر. اِهي حرف ڪو دل سان هنداِئي، تہ اِها گلاخوريءَ سندي برائي توڙي اِن مان جيڪي اَنيڪ گناهہ ٿا ڦٽن، سي هوند جهٽ ڪم تي وڃن.

- اَڌياپڪ شاگردن کي ڌيان سان پڙهڻ لاءِ چوندو. اِن تي گفتگو ڪرائيندو.
- پرائي پچر ۾ اَجايو وقت نہ وڃائڻ گهرجي، اِن جي اَهميت سمجهائيندو.

NH5UZ1